

13.6.2025

Talousarvion 2026 ja taloussuunnitelman 2027 – 2028 laadintaohje

Talousarviota koskevat säännökset

Kuntalain 110 § (410/2015) mukaan valtuuston on vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä kunnalle seuraavaksi kalenterivuodeksi talousarvio ottaen huomioon kuntakonsernin talouden vastuut ja velvoitteet. Talousarvion hyväksymisen yhteydessä valtuuston on hyväksyttävä myös taloussuunnitelma kolmeksi tai useammaksi vuodeksi (suunnitelmakausi). Talousarviovuosi on taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi.

Talousarvio ja -suunnitelma on laadittava siten, että ne toteuttavat kuntastrategiaa ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan. Talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet.

Taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen. Kunnan taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Kunnan tulee taloussuunnitelmassa päättää yksilöidyistä toimenpiteistä, joilla alijäämä mainittuna ajanjaksona katetaan.

Talousarvioon otetaan tehtävien ja toiminnan tavoitteiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot sekä siinä osoitetaan, miten rahoitustarve katetaan. Määräraha ja tuloarvio voidaan ottaa brutto- tai nettomääräisenä. Talousarviossa ja -suunnitelmassa on käytötalous- ja tuloslaskelmaosa sekä investointi- ja rahoitusosa.

Kunnan toiminnassa ja taloudessa on noudatettava talousarviota.

Yleiset talousnäkymät

Valtiovarainministeriön talouskatsauksen mukaan Suomen talous kääntyi viime vuoden aikana taantumien pohjalta kasvuun, vaikka vuositasolla bruttokansantuote (BKT) oli vielä 0,1 prosenttia edellisvuotta pienempi. Alkuvuoden tietojen perusteella talouskasvun piristyminen on jatkunut vuodenvaihteen jälkeen.

Talouden kasvua varjostavat kuitenkin Yhdysvaltojen asettamat tullit, muiden asettamat vastatullit sekä ylipäättään kauppa- ja geopolitiikan tuoma epävarmuus. Toisaalta kysyntää ovat lisäämässä kasvavat panostukset Euroopassa puolustukseen ja infrastruktuuriin. Talouden nousuun taantumasta on eväitä. Inflaation selvä hidastuminen ja korkojen lasku ovat parantaneet kotitalouksien ostovoimaa niin Suomessa kuin vientimarkkinoilla. Kulutuksen kasvua jarruttaa kuitenkin edelleen talouden epävarmuus. Investointien nousu on sen sijaan nopeampaa, sillä niin rakentamisen elpyminen kuin energiasiirtymään ja puolustukseen liittyvät hankkeet lisäävät investointeja reippaasti ennustejaksolla.

Energiasiirtymään ja teknologian kehitykseen liittyvät investoinnit sen sijaan kasvavat selvästi nopeammin. Investointisuunnitelmia Suomeen on ennätysmäisen paljon ja tänä vuonna niitä näyttäisi myös konkretisoituvan. Tulossa on sekä puhdasta energiaa tuottavia että käyttäviä investointeja. Investointeja lisäävät myös puolustushankinnat.

13.6.2025

Inflaation hidastumisen ja palkkojen korotusten myötä reaaliansiot ovat kääntyneet kasvuun. Kotitalouksien keskimääräisten reaalityulojen kasvua hidastaa tänä vuonna kuitenkin heikko työllisyystilanne, sosiaalietuuksien leikkaukset ja veronkorotukset. Ensi vuonna reaalityulojen kasvu kuitenkin nopeutuu työllisyystilanteen parantuessa.

Julkisen talouden tila on osoittautunut odotettua heikommaksi, kun julkisyhteisöjen rahoitusaliäämä oli vuonna 2024 4,4 prosenttia suhteessa BKT:hen. Matalasuhdanteessa verotulot kasvoivat hitaasti ja työttömyysvakuutusmaksun alennus heikensi muita tuloja. Eläkemenot kasvoivat reippaasti suurten indeksikorotusten myötä, voimakkaasti lisääntynyt työttömyys puolestaan kasvatti muita sosiaaliturvamenoja. Pääkallishallinnossa menojen kasvu sen sijaan hidastui.

Pyhäjärven kaupungin talousnäkömät

Pyhäjärven kaupunki on joutunut tasapainottamaan talouttaan vuodesta 2016 alkaen. Talouden tasapainottaminen aloitettiin toimintakulujen kasvamisen sekä valtionosuuksien leikkauksen ansiosta tapahtuneen tulopohjan ohenemisen johdosta. Sosiaali- ja terveyspalvelujen kustannusten nousuun on vaikuttanut väestön ikääntyminen ja palvelutarpeen kasvaminen. Valtionosuudet vähenivät merkittävästi vuonna 2015 valtionosuusjärjestelmän uudistamisen yhteydessä. Valtionosuudet vähenivät kokonaisuudessaan noin 2,3 M€ vuoteen 2014 verrattuna. Myös Pyhäsalmen kaivoksen kaivostoiminnan loppumisen johdosta verotulot ovat vähentyneet merkittävästi. Vuonna 2021 yhteisöverotulojen toteutuma Pyhäjärven kaupungilla oli 6,1 M€, kun taas vuonna 2024 yhteisöverotulojen toteutuma oli 1,3 M€.

Hyvinvointialueuudistus muutti kuntien toiminnallista ja taloudellista toimintakenttää merkittävästi. Vuoden 2023 alusta lukien vastuu sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen järjestämisestä siirtyi kunnilta ja kuntayhtymiltä 21 hyvinvointialueelle.

Tulevina vuosina on kuitenkin nähtävissä verotulopohjan kasvaminen, joka pohjautuu energiakäänteeseen. Energiakäänteen talousvaikutuksien myötä voimakkaasti kohentuva kaupungin taloudellinen tilanne antaa Pyhäjärven kaupungille mahdollisuuden parantaa palvelujaan ja palveluinfraansa, eli pitämään kilpailukyvystään huolta ja jopa lisäämään kilpailuetujaan. Tämä on rakennemuutoksen hallinnan kannalta äärimmäisen tärkeää ja luo pohjan uskottavalle moniteiselle kehityspolulle.

Pyhäjärven kaupungin toimialat tulevat laatimaan taloussuunnitelman myös vuosille 2029 ja 2030, jonka kautta voimme esittää kertyneen alijäämän kattamisen kuntalain säätämässä ajassa. Alijäämän kattamisvelvollisuudesta säädetään kuntalain 110 §:ssä. Kunnan taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Määräajassa tulee kattaa myös talousarvion laadintavuonna tai sen jälkeen kertynyt alijäämä. Alijäämän kattamisvelvollisuus koskee vain kunnan tai kuntayhtymän taseeseen kertynyttä alijäämää, ei konsernitaseeseen kertynyttä alijäämää.

13.6.2025

Pyhäjärven strategia 2030

Kaupunginvaltuusto hyväksyi 26.9.2022 § 72 päivitetyn asiakirjan Pyhäjärven kaupunkistrategia 2030. Pyhäjärven uusi strategia ulottuu vuoteen 2030 saakka. Strategia perustuu valmisteluprosessin kautta tunnistettuihin tulevaisuuden muutostekijöihin ja sisältää Pyhäjärven kehittämisen pitkän aikavälin tahtotilan, johon yhteisesti sitoudutaan. Valmistelussa on hyödynnetty kaupunginvaltuuston strategiakyselyä, kuntalaiskyselyä, järjestökyselyä sekä hyvinvointikyselyä.

Pyhäjärven strategian 2030 strategisiksi painopisteiksi on valittu:

1. Infra, osaaminen, saavutettavuus
2. Elinvoima ja hyvinvointi
3. Vahva ja mahdollistava kaupunki
4. Yhteistyö ja vuorovaikutus

Talousarviovalmistelussa otetaan huomioon linjaukset, jotka on huomioitu Pyhäjärven Strategiassa 2030. Kaupunkistrategian painotukset ja tavoitteet tarkennetaan vuosittain talousarvion toiminnallisissa tavoitteissa, joiden valmisteluvastuu kohdennetaan kaupunginhallitukselle, lautakunnille ja tytäryhtiöille. Talousarviokirjaan valmistellaan tavoitekohtaisesti tarkemmat toimenpiteet ja niiden arvioimiseen soveltuvat mittarit, jotka johdetaan Pyhäjärven strategiasta 2030.

Toiminnallisten tavoitteiden toteutumista seurataan aktiivisesti osavuosisikatsauksissa sekä yksityiskohtaisemmin konsernin tilinpäätöksessä. Strategian toteutumista arvioidaan osavuosisikatsauksissa talousarvion toiminnallisten tavoitteiden mittarien avulla.

Talousarvion laadinnassa tulee kiinnittää erityisesti huomiota toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden asettamiseen ja niiden mittaamiseen. Perustelutekstien tulee olla tiiviit ja yhdenmukaiset. Toimialueiden tulee tarkentaa ja konkretisoida strategian tavoitteita vertailtavuuden ja raportoinnin kehittämiseksi. Mittareiden käyttökelpoisuutta tulee arvioida sekä tarvittaessa lisätä valtuuston ja tarkastuslautakunnan suorittaman arvioinnin helpottamiseksi.

Kaupunkistrategiaa tullaan päivittämään uuden valtuustokauden alkupuolella.

Riskienhallinta

Riskienhallinnan järjestäminen perustuu kunnan perustehtävään, toimintaympäristön analysointiin, kuntastrategiaan sekä toiminnan ja talouden tavoitteisiin. Riskienhallinta sisältää kunnan tavoitteita uhkaavien riskien tunnistamisen, arvioinnin ja priorisoinnin sekä tuloksellisen hallinnan. Kuntastrategia, toiminnan ja talouden sekä sisäisen valvonnan ja kokonaisvaltaisen riskienhallinnan tavoitteet tulee yhdistää, jotta riskienhallinta ei muodostuisi erilliseksi toiminnoksi.

Talousarvion laadinnan yhteydessä talousarviossa esitettyihin taloudellisiin ja toiminnallisiin tavoitteisiin liittyvät riskit on tunnistettava ja arvioitava niiden merkitys suhteessa asetettuihin tavoitteisiin ja organisaatioon. Tavoitteiden kannalta merkittävimmät riskit esitetään talousarviossa toimielimittäin ja yhtiöittäin.

13.6.2025

Talousarvion laatiminen

Talousarvioon otetaan toiminnallisten tavoitteiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot sekä osoitetaan, miten rahoitustarve katetaan. Määräraha ja tuloarvio otetaan **bruttomääräisenä**. Talousarvion laadinnassa on noudatettava Suomen Kuntaliiton antamaa suositusta Kunnan ja kuntayhtymän talousarvio ja –suunnitelma. Perustelutekstien tulee olla tiiviit ja yhdenmukaiset.

Valtuusto hyväksyy talousarviossa **toimialueille** tulosaluekohtaiset toiminnalliset tavoitteet, sitovat määrärahat, tuloarviot ja tunnusluvut. Kaupunginhallitus ja lautakunnat hyväksyvät talousarvioon perustuvat käyttösuunnitelmat.

Kaupunginvaltuusto on hyväksynyt 30.9.2024 § 61 Talouden tasapainottamisohjelman vuosille 2025 – 2027. Tasapainottamisohjelman mukaiset tasapainottamistoimenpiteet valmistellaan toimialueiden toimesta. Energiakäänteen hankkeista saatavien kiinteistöverojen määräksi vuonna 2026 on arvioitu noin 0,67 M€. Energiakäänteen hankkeista saatava lisä verotulopohjaan on merkittävässä asemassa Pyhäjärven kaupungin talouden tasapainottamisessa.

Toimialueiden ja konserniyhtiöiden velvollisuutena on noudattaa laadintaohjeen toiminnallisten tavoitteiden johtamista Pyhäjärven kaupungin kaupunkistrategiasta 2030. Myös taloussuunnitelmavuodet 2027 – 2030 on laadittava mahdollisimman tarkasti.

Toimintatuotot

Talousarviovalmistelun yhteydessä toimielimet käyvät läpi maksut ja taksat, jotka tarkistetaan yleisen kustannustason kehitystä tai lainsäädännön enimmäistasoa vastaviksi. Uudet käyttö- ja palvelumaksut valmistellaan ja esitetään talousarvion laadinnan yhteydessä.

Toimintakulut

Pyhäjärven kaupungin talousarvion 2026 laadinnassa lähdetään siitä, että aikaisemmin päätetyt sekä valmistelussa olevat tasapainottamiseen liittyvät toimenpiteet laetaan täytäntöön talousarviota ja taloussuunnitelmaa laadittaessa. Käyttötalouden uudet menoesitykset on esitettävä sisältäen perustelut ja taloussuunnitelmat.

Vuoden 2026 henkilöstökuluihin varataan 1,5 %:n korotusvaraus. Sopimuskierroksella on sovittu yleiskorotuksesta 2,27 %, joka tulisi voimaan 1.8.2026. Lisäksi on sovittu paikallisista järjestelyieristä. Talousarviovuonna 2026 henkilöstölisäyksiin on suhtauduttava pidättyvästi. Hankintoihin suhtaudutaan myös kriittisesti. Palvelujen hankintoja kilpailutetaan aktiivisesti huomioiden mm. kunta- ja seutuyhteistyön sekä ostopalvelujen mahdollisuudet.

Verotulot

Talousarviovalmistelu on rakennettu nykyisiin veroprosentteihin perustuen. Pyhäjärven kaupungin tuloveroprosentti on ollut 19,75 % vuosina 2007 – 2016. Talouden tasapainottamisohjelman yhteydessä yhtenä tasapainottamistoimenpiteenä on päätetty

13.6.2025

tuloveroprosentin korottamisesta. Tuloveroprosenttia korotettiin 20,75 %:iin vuonna 2017. Vuosina 2020 – 2022 tuloveroprosentti on ollut 21,75 %.

Sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaantulosta annetussa laissa säädettiin kuntien vuoden 2023 tuloveroprosentin leikkausprosentiksi 12,64. Pyhäjärven kaupungin tuloveroprosentiksi määräytyi 9,11 % vuodelle 2023. Vuosina 2024 ja 2025 tuloveroprosentti on ollut 9,10 %.

Myös kuntien osuutta yhteisöveron tuotosta pienennettiin yhdellä kolmasosalla ja valtion osuutta kasvatettiin vastaavasti vuonna 2023. Tästä johtuen kuntien yhteisöverotulot pienenevät vuodesta 2024 alkaen.

Arvio kunnallisverotuloista vuodelle 2026	7,70 M€	(TA2025 7,46 M€)
Arvio yhteisöverotuloista vuodelle 2026	0,95 M€	(TA2025 1,25 M€)
Arvio kiinteistöverotuloista vuodelle 2026	1,99 M€	(TA2025 1,99 M€).

Valtionosuudet

Kunnan valtionosuusrahoitus koostuu peruspalvelujen valtionosuudesta ja opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain mukaisesta valtionosuusrahoituksesta. Sote-uudistuksen yhteydessä myös kuntien valtionosuuksia siirrettiin valtiolle hyvinvointialueiden toiminnan rahoittamiseksi. Vuoden 2025 valtionosuuslaskelmissa on huomioitu TE-palveluiden siirtyminen kuntiin.

Arvio valtionosuuksista vuodelle 2026 on 4,4 M€. Valtionosuuslaskelmat tarkentuvat syksyn aikana. Lopulliset päätökset vuoden 2026 valtionosuuksista saadaan vuoden 2025 lopussa.

Osallistuva budjetointi

Osallistuva budjetointi on toimintatapa, jossa asukkaat otetaan mukaan yhteisiä verovarvoja koskevaan keskusteluun, suunnitteluun ja päätöksentekoon. Osallistuvan budjetoinnin toteuttamiseen ei ole olemassa yhtä ainoaa oikeaa menetelmää, vaan sitä voidaan toteuttaa monin eri tavoin. Pyhäjärven kaupunki toteuttaa vuonna 2026 toimenpiteen, joka on osana osallistuvan budjetoinnin toimintamallia. Toimintamallista päätetään talousarviovalmistelun yhteydessä.

Sote- ja pela-kiinteistöjen yhtiöittäminen

Kuntalain 126 §:n mukaan kunnan hoitaessa 7 §:ssä tarkoitettua tehtävää kilpailutilanteessa markkinoilla, sen on annettava tehtävä osakeyhtiön, osuuskunnan, yhdistyksen tai säätiön hoidettavaksi (yhtiöittämisvelvollisuus).

Kiinteistöjen vuokraaminen hyvinvointialueille on yhtiöittämisvelvoitteeseen kuuluvaa toimintaa eikä se sisälly myöskään 127 §:n mukaisiin poikkeuksiin yhtiöittämisvelvoitteesta. Kunta toimii lähtökohtaisesti kilpailutilanteessa markkinoilla.

13.6.2025

BDO Oy laatii yhtiöittämisselvityksen sote- ja pela-kiinteistöjen yhtiöittämisestä Pyhäjärven kaupungille. Yhtiöittämisselvitys on pohjana päätöksenteolle vuoden 2025 syksyllä.

Investoinnit

Vuoden 2026 investointeihin käytetään nettomääräisesti noin 4,7 M€:a. Suurimpana investointikohteena on hyvinvointitalon uudishanke.

Konserni

Kuntalain mukaan tytäryhteisöön kohdistuvalla omistajaohjauksella on huolehdittava siitä, että kunnan tytäryhteisön toiminnassa otetaan huomioon kuntakonsernin kokonaisuus. Talousarviossa ja -suunnitelmassa esitetään omana kokonaisuutenaan kuntakonsernin kannalta olennaisia tulevia tapahtumia ja niiden taloudellisia vaikutuksia. Tällaisia voivat olla konserniyhteisöjen investoinnit, yhtiöjärjestelyt, myönnettävät ja realisoituvat takaukset ja muut vastuut ja velvoitteet.

Tytäryhtiöille annetaan valmisteluvastuu tavoitteiden johtamisesta Pyhäjärven kaupunkistrategiasta 2030. Tytäryhtiöiden velvollisuutena on noudattaa laadintaohjeen toiminnallisten tavoitteiden johtamista Pyhäjärven kaupungin kaupunkistrategiasta 2030. Myös taloussuunnitelmavuosien 2027 - 2030 tuloslaskelmat on laadittava mahdollisimman tarkasti. Konserniyhtiöt toimittavat tiedot hallintopalveluille 31.10.2025 mennessä annettujen taulukkojen mukaisesti.

Talousarvion muutokset

Talousarvioon tehtävät muutokset on esitettävä valtuustolle talousarviovuoden aikana.

Valmistelun aikataulu

Kaupunginhallitus linjaa talousarvion laadintaohjeet 17.6.2025.

Toimialueet antavat ehdotukset talousarvioksi ja taloussuunnitelmaksi syyskuun aikana 30.9.2025 mennessä. Johtoryhmä käy läpi talousarviot ja -suunnitelmat ennen lautakuntakäsittelyä.

Johtoryhmän ja kaupunginhallituksen talousarviovalmisteluun varataan aikaa lokakuun ja marraskuun aikana.

Kaupunginvaltuusto päättää veroprosenteista viimeistään lokakuun lopussa. Kiinteistöverolain mukaan kunnan tulee ilmoittaa kiinteistöveroprosentit Verohallinnolle viimeistään verovuotta edeltävän vuoden marraskuun 17. päivänä.

Konserniyhtiöt toimittavat tiedot hallintopalveluille 31.10.2025 mennessä.

Kaupunginhallitus antaa esityksen kaupunginvaltuustolle talousarviosta 2026 sekä taloussuunnitelmasta 24.11.2025.

Kaupunginvaltuusto päättää vuoden 2026 talousarviosta ja vuosien 2027 – 2028 taloussuunnitelmasta joulukuussa.

13.6.2025

Talouden vuosikello 1.6.2025 – 31.5.2026

